

Eindelijk tribunaal voor Rode Khmer

Na jarenlange discussies tussen de Cambodjaanse regering en de Verenigde Naties lijkt er nu dan toch schot te komen in de totstandkoming van een tribunaal ter berechting van de misdrijven gepleegd tijdens het bewind van Pol Pot. Maar er blijven obstakels en: wie zal het betalen?

Heidi Lichtevelde

legal consultant bij Legal Aid of Cambodia in Phnom Penh

Cambodja, 1987; kind en landmijnslachtoffer in ruimte voor fysiotherapie

Op 10 augustus jl. heeft koning Sihanouk met zijn handtekening onder een lang getraineerde wet de weg vrijgemaakt voor het opzetten van een tribunaal om verdachten van terreurdaden onder het Rode Khmer-regime te berechten.

Van 1975 tot 1979 voerde de Rode Khmer onder leiding van de inmiddels overleden Pol Pot een schrikbewind over de Cambodjaanse bevolking. Naar schatting 1,7 miljoen Cambodjanen zijn in deze periode omgekomen door hongersnood, uitputting, marteling en executies. Intellectuelen, aanhangers van Lon Nol en etnische Vietnamezen werden gezien als vijanden van het maoïstische regime en werden na verhoor en marteling doodgeschoten. Ruim

twee decennia later is nog geen enkele Rode Khmer-leider veroordeeld. Twee van hen zitten al lange tijd in voorlopige hechtenis, terwijl andere verdachten een rustig leven leiden in Pailin, een dorp bij de Thaise grens dat tot een paar jaar terug nog een Rode Khmer-bolwerk was. Enkele voormalige Rode Khmer-leiders vervullen zelfs prominente functies in het regeringsleger.

De nieuwe wet voorziet in een tribunaal van gemengde samenstelling. De rechtbank in eerste aanleg zal bijvoorbeeld bestaan uit

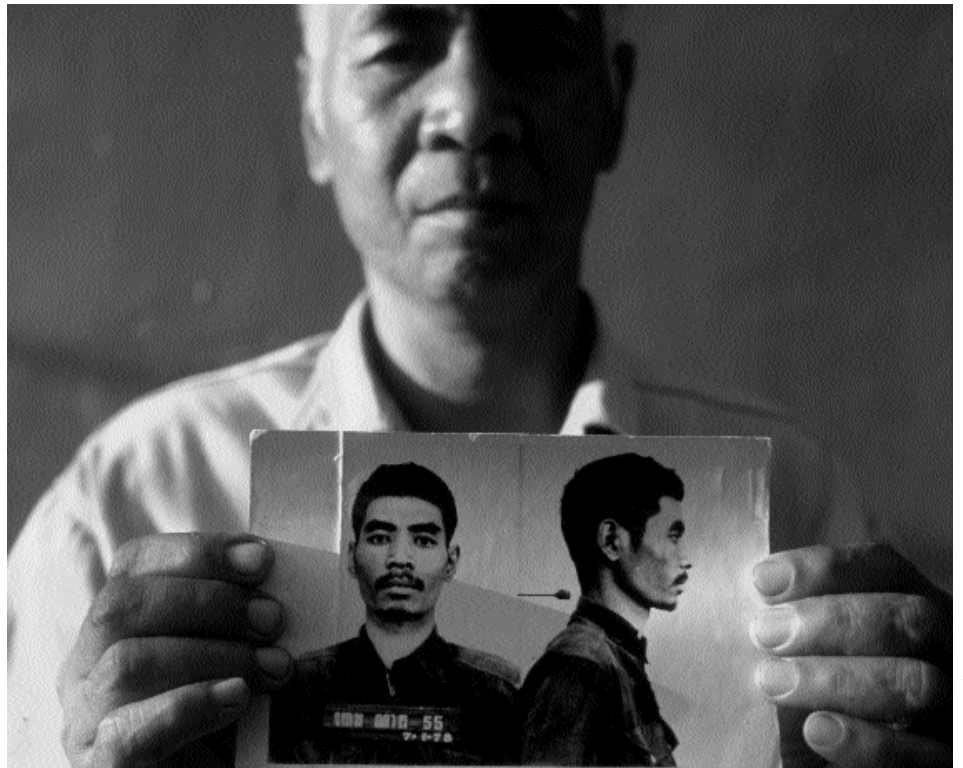
drie Cambodjaanse en twee buitenlandse rechters. Beslissingen vereisen in ieder geval een viervijfde meerderheid van de stemmen. Ook in hoger beroep en in cassatie zal een krappe meerderheid van de rechters van Cambodjaanse afkomst zijn, maar de buitenlandse rechters zullen nooit volledig buitenspel gezet kunnen worden. De aanklagers en onderzoeksrechters zullen in teams van twee samenwerken: een buitenlander en een Cambodjaan.

Na het Rode Khmer-regime zijn er weinig goed opgeleide en ervaren juristen overgebleven

Gebrekkig opgeleid

De Cambodjaanse premier en 'strongman' Hun Sen heeft zich altijd verzet tegen een geheel internationaal tribunaal. Het compromis dat nu uit de bus is gekomen doet volgens Hun Sen recht aan de soevereiniteit van Cambodja. De Verenigde Naties zijn echter niet onverdeeld gelukkig met de uitkomst. Een van de twijfels over de kwaliteit van dit tribunaal betreft het gebrek aan goed opgeleide Cambodjaanse rechters. Na het einde van het Rode Khmer-regime zijn er maar weinig goed opgeleide en ervaren juristen overgebleven. Veel van de huidige rechters hebben hun gebrekkige opleiding bij elkaar gesprokkeld in vluchtelingenkampen bij de Thaise grens en onder het Vietnamese communistische regime in de jaren tachtig. Bovendien is het de vraag hoe onafhankelijk zij kunnen oordelen over de misdaden van een regime dat zijn sporen ongetwijfeld ook in hun eigen familie heeft nagelaten.

Een andere nog onbeantwoorde vraag is wat de gevolgen zijn van de amnestie die aan een van de hoofdverdachten is verleend. In het kader van de nationale verzoening ver-

Cambodja, Phnom Penh, 1999; man toont foto van vermoorde Cambodjaan door het Pol Pot regime

Foto: Pinos/HH

Verlangen naar gerechtigheid

Eén ding is zeker: de gedoodverfde verdachten zijn knap zenuwachtig over wat hun te wachten staat. De voormalige eerste minister onder het Rode Khmer-bewind, Khieu

deze angst ongegrond. De meeste Cambodjanen, zo ook de voormalige Rode Khmers, zijn blij dat zij eindelijk een normaal bestaan beginnen op te bouwen na ruim dertig jaar oorlog en onrust. Sommigen zijn te druk met de strijd om het dagelijks bestaan om zich überhaupt bezig te houden met het verleden, maar veel Cambodjanen lijken verheugd te zijn over de komst van het tribunaal en verlangen naar gerechtigheid.

Vooralsnog moeten de VN en de regering het nog eens zien te worden over de organisatie van het tribunaal en vooral ook over de vraag wie voor de kosten, zo'n 56 miljoen dollar, gaat opdraaien. Premier Hun Sen heeft al aangegeven te verwachten dat de VN het tribunaal zullen financieren. Hopelijk zorgen deze onderhandelingen niet voor nieuwe verdragen. In verband met de hoge leeftijd van veel verdachten zou het dan weleens te laat kunnen worden voor een berechting. n

De voormalige Rode Khmer-premier weet van niets en verontschuldigt zich voor zijn 'domheid'

leende koning Sihanouk in augustus 1996 gratie aan Ieng Sary, voormalig Minister van Buitenlandse Zaken tijdens het Rode Khmer-regime. In ruil hiervoor legden Ieng Sary en met hem tweeduizend andere overgebleven Rode Khmer-soldaten de wapens neer. Sommigen opperen dat dit een nieuwe berechting in de weg staat. Premier Hun Sen is echter van mening dat deze amnestie alleen de berechting door een Vietnamees showtribunaal in 1979 ongedaan maakte en hem vrijwaarde van berechting voor het behoren tot de in 1994 verboden Rode Khmer-beweging.

Sampan, heeft inmiddels via de media een verklaring afgelegd die erop neerkomt dat hij niets van de misdaden wist: hij verontschuldigt zich voor zijn 'domheid'. Het Documentation Center of Cambodia beschikt echter over talloze documenten waaruit af te leiden valt dat de politieke leiders hun handen niet in onschuld kunnen wassen.

Een van de bezwaren die de huidige regering tegen het tribunaal inbracht was de onrust die het teweeg zou kunnen brengen. Men vreesde voor destabilisatie van de zo moeizaam verworven vrede. Tot nu toe lijkt